

بررسی اپیدمیولوژیکی مصرف تریاک در بیماران دیابتی نوع ۲ ساکن در مناطق

روستایی شهرستان بندرگز در سال ۱۳۹۷

علی ساورعلیا^۱، هاجر سرایلو^۲، الهام مسعودی^۳، غلامعلی لشکربلوکی^۴، مریم تجری^۵ یعقوب شایسته^{۶*}

۱. پزشک عمومی، مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران
 ۲. کارشناس روان شناسی بالینی، مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران
 ۳. کارشناس بهداشت عمومی، مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران
 ۴. دانشجوی دکتری تخصصی علوم و صنایع غذایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران
 ۵. دانشجوی کارشناسی ارشد جمعیت شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
 ۶. کارشناس ارشد سم شناسی، مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران
- shaveste.yaghoub@gmail.com

(تاریخ دریافت: 98/9/2 تاریخ پذیرش نهایی: 98/11/9)

زمینه و هدف: دیابت از بیماریهای مهم در جهان تلقی می گردد. سوء مصرف مواد از مهم ترین مشکلات اجتماعی در ایران می باشد. هدف از انجام این مطالعه بررسی اپیدمیولوژیکی سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی نوع ۲ ساکن در یک منطقه روستایی در شهرستان بندرگز بوده است.

مواد و روش ها: مطالعه به شکل مقطعی بر روی بیماران دیابتی ساکن در مناطق روستایی شهرستان بندرگز در سال ۱۳۹۷ انجام گردید. اطلاعات با چک لیست از پرونده بیماران استخراج گردید. آنالیز داده ها با نرم افزار SPSS و آزمون پیرسون کای اسکوئر انجام گردید.

یافته ها: ۷۵۷ بیمار دیابتی سنین ۱۲ تا ۹۲ سال بررسی شدند. فراوانی مصرف سیگار در حال حاضر ۴۶ نفر (۶/۷ درصد) بوده است. فراوانی سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی ۱۰/۲ درصد بود (۷۷ نفر). از بین ۷۷ نفر، ۷۹/۲ درصد مرد و ۴۱/۶ درصد گروه سنی ۵۰-۵۹ سال بودند. سوء مصرف غالباً در بیماران دیابتی متاهل (۸۴/۴ درصد)، کشاورز (۳۳/۸ درصد)، دارای تحصیلات ابتدایی (۳۷/۷ درصد) و درآمد پایین (۴۶/۸ درصد) بوده است. از طرفی دیابت و عوارض آن مهم ترین علل سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی بوده است (۶۷/۵ درصد). بین سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی با ویژگی های دموگرافیک مانند جنس، سن، وضعیت تاهل و درآمد ارتباط معنادار آماری وجود دارد ($p < 0/001$).

نتیجه گیری: تریاک از مهم ترین عامل سوء مصرف مواد در بیماران دیابتی نوع ۲ ساکن در مناطق روستایی شهرستان بندرگز بوده که بیشتر در مردان میانسال متاهل دیده شده و نیازمند مداخلات پیشگیرانه می باشد.

کلید واژه ها: دیابت، تریاک، فراوان

مقدمه

دیابت یا مرض قند از مهم ترین بیماری های متابولیک می باشد. این بیماری به صورت اختلال در ترشح و یا اختلال در عملکرد انسولین شناخته شده و در نهایت باعث افزایش قند خون می گردد(۱). این بیماری معمولا به دو نوع یک و دو مشاهده می گردد. (۱و۲). مهم ترین شکل بیماری دیابت، دیابت نوع دو بوده که بیش از ۹۰ درصد موارد را به خود اختصاص داده است. مهم ترین افراد در معرض خطر دیابت شامل افراد بالای ۴۰ سال، افراد دارای اضافه وزن و چاق و همچنین افراد دارای سابقه خانوادگی دیابتی باشند(۲). امروزه دیابت از اصلی ترین چالش های نظام سلامت محسوب شده که افزایش روز افزون شمار مبتلایان و عوارض و آسیب های منتج از آن را در پی داشته است(۳).

یکی از مواردی که به عنوان یک عامل خطر در بیماران دیابتی عمل نموده و می تواند در سیر بیماری و کنترل آن پیامدهایی را به همراه داشته باشد مقوله سوء مصرف مواد در بیماران دیابتی می باشد. سوء مصرف واژه ای است که به صورت مصرف دارو یا مواد شیمیایی غیر قانونی و یا استفاده نادرست از داروها و مواد شیمیایی مجاز در جهت اهداف غیر درمانی و تغییر خلق و خو تعریف می گردد و در حال حاضر نیز به عنوان یک چالش و نگرانی عمده در جهان امروز محسوب می گردد(۴). به طور کلی مواد به شکل ها و صور مختلف وجود داشته و باعث ایجاد وابستگی در شخص می گردند که در این بین می توان به تریاک، کراک، شیشه، محرک ها، الکل، برخی داروها و غیره اشاره نمود. (۴ و ۵). از طرفی بررسی ها گویای آن بوده که سوء مصرف مواد در بین بیماران دیابتی شایع بوده و در برخی مطالعات مشخص شده است که این بیماران نسبت به افراد دیگر بیشتر از مواد مخدر استفاده می کنند(۶ و ۴).

در این بین وجود باورها و نگرش های نادرست و غلط مبنی بر کاهش مقدار قند خون و تسکین عوارض ناشی از دیابت به دلیل مصرف مواد در بین این بیماران نیز وجود داشته و باعث شده این روند وجود داشته باشد(۷). در یک بیمار دیابتی علی رغم در پیش گرفتن برنامه مراقبتی جهت کاهش قند خون، قند خون به دلیل سوء مصرف و وابستگی مواد می تواند افزایش یافته و باعث ایجاد عوارض بیماری می گردد(۶).

سوء مصرف تریاک و مشتقات آن دارای تاریخچه و قدمت طولانی طولانی داشته به طوری که در برخی فرهنگ ها در درمان برخی بیماری ها از آن استفاده می کردند(۸). سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی از منظر دیگری نیز این افراد را تحت تاثیر قرار خواهد داد به طوری که بر روی وضعیت اقتصادی بیمار دیابتی تاثیر گذاشته و باعث ایجاد مشکلات و چالش های مالی منجمله ناتوانی در خرید دارو ها و تامین هزینه های درمان و مراقبت بیماری خواهد شد و در نهایت بیمار دچار عوارض بیماری و مشکلات منتج از عدم کنترل مطلوب قند خون خواهد شد(۹-۱۲).

لذا با در نظر گرفتن شمار مبتلایان به دیابت نوع ۲ و اثرات سوء مصرف مواد و تریاک در کاهش کیفیت کنترل قند خون بیماران دیابتی و تسریع روند ابتلا به عوارض(۱۳-۱۴)، این مطالعه با هدف بررسی اپیدمیولوژیکی مصرف تریاک در بیماران دیابتی نوع ۲ ساکن در مناطق روستایی شهرستان بندرگز در زمستان سال ۱۳۹۷ انجام گردیده بود.

مواد و روش ها

مورد بررسی قرار گرفت. ۶ سوال مربوط به مشخصات جمعیت شناختی، ۴ سوال مربوط به سوابق ابتلا به دیابت نوع دو و ۱۰ سوال مربوط به وضعیت سوء مصرف تریاک بود. جهت جمع آوری اطلاعات تمامی بیماران دیابتی نوع دو ساکن در خانه بهداشت در طی ۴ ماه به خانه بهداشت دعوت شده و در طی مدت حدوداً ۲۰ دقیقه چک لیست برای هر نفر تکمیل گردید. اطلاعات جمع آوری شده با کمک چک لیست از طریق برنامه SPSS نسخه ۱۶ و با استفاده از روش های توصیفی (فراوانی و درصد) و تحلیلی (با توجه به نرمال نبودن توزیع داده ها از آزمون ناپارامتریک کای اسکوار) پردازش و در نهایت با نظارت مشاور آماری، نتایج استخراج شد. همچنین سطح معنی داری تمام آزمون های آماری ۰/۰۵ بود. کلیه مجوزهای لازم از جمله تاییدیه کمیته اخلاق دانشگاه متبوع (کد اخلاق: IR.GOUMS.REC. 1397.113) قبل از اجرای طرح اخذ شد. محرمانه بودن نام و مشخصات هویتی افراد جامعه آماری و نیز اخذ رضایت نامه کتبی آگاهانه لحاظ گردید.

یافته ها

در این بررسی تعداد ۷۵۷ بیمار دیابتی که مشخصات دموگرافیک آن ها در جدول شماره ۱ درج گردیده است وارد مطالعه شده بودند.

جامعه آماری شامل کلیه بیماران دیابتی نوع ۲ (سن ۱۲ سال و بیشتر) ساکن در یکی از روستاهای تحت پوشش شهرستان بندرگز در استان گلستان بوده است. معیار ورود به مطالعه حاضر که از نوع مقطعی با رویکرد توصیفی - تحلیلی بود شامل داشتن ملیت ایرانی، ابتلا به دیابت نوع دو حداقل به مدت شش ماه، سکونت در یکی از روستاهای شهرستان بندرگز در طی شش ماه اخیر، سن ۱۲ سال و بیشتر، داشتن پرونده در خانه بهداشت روستای محل بود. معیار خروج افراد، جواب دهی ناقص به سوالات چک لیست (حتی یک سوال ناقص) و عدم تمایل به ادامه شرکت در طرح تحقیقاتی بوده است. شهرستان بندرگز در منتهی الیه غربی استان گلستان واقع شده و تعداد کل جمعیت ساکنین مناطق روستایی شهرستان بندرگز بر اساس سرشماری ابتدای سال ۱۳۹۷ تعداد ۱۹۴۸۶ نفر بوده که از این تعداد حدود ۷۵۷ نفر آن ها که مبتلا به دیابت نوع دو بوده اند در مطالعه شرکت نمودند. این تعداد بیمار در یکی از ۱۸ خانه بهداشت تابعه شهرستان دارای پرونده بوده اند. شناسایی و تشخیص این بیماران با توجه به برنامه غربالگری دیابت و دستورالعمل ابلاغی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی توسط خانه های بهداشت در شهرستان بصورت روتین صورت گرفته است. نمونه گیری به روش سرشماری، به شیوه مصاحبه حضوری و با کمک چک لیست توسط یک نفر کارشناس روان شناسی بالینی با تجربه کافی در حیطه مشاوره انجام شد. چک لیست مشتمل بر ۲۰ سوال که در سه حیطه

جدول (۱) مشخصات دموگرافیک و شرایط بیماران دیابتی تحت بررسی

متغیر	طبقه بندی متغیر	فراوانی	درصد	p-value
جنس	مرد	۲۲۰	۲۹/۱	$p < ۰/۰۰۱$
	زن	۵۳۷	۷۰/۹	
	کل	۷۵۷	۱۰۰	
گروه سنی (سال)	کمتر از ۳۰	۲	۰/۳	$p < ۰/۰۰۱$
	۳۰-۳۹	۲۷	۳/۶	
	۴۰-۴۹	۱۱۲	۱۴/۸	
	۵۰-۵۹	۲۳۶	۳۱/۲	
	۶۰ و بالاتر	۳۸۰	۵۰/۲	
شغل	بیکار	۲۰	۲/۶	$p < ۰/۰۰۱$
	خانه دار	۵۰۹	۶۷/۲	
	کارمند	۱۶	۲/۱	
	کشاورز	۸۷	۱۱/۵	
	بازنشسته	۵۰	۶/۶	
	آزاد	۵۹	۷/۸	
	سایر	۱۶	۲/۱	
	کل	۷۵۷	۱۰۰	
تاهل	مجرد	۱۹	۲/۵	$p < ۰/۰۰۱$
	متاهل	۶۰۲	۷۹/۵	
	فوت همسر	۱۲۳	۱۶/۳	
	مطلقه	۱۳	۱/۷	
	کل	۷۵۷	۱۰۰	
تحصیلات	بی سواد	۳۴۲	۴۵/۲	$p < ۰/۰۰۱$
	ابتدایی	۱۸۲	۲۴	
	راهنمایی	۱۵۶	۲۰/۶	
	دبیرستان	۷۵	۹/۹	
	دانشگاهی	۲	۰/۳	
	کل	۷۵۷	۱۰۰	
درآمد (تومان)	کم تر از ۴ میلیون	۴۳۰	۵۶/۸	$p < ۰/۰۰۱$
	۱-۳ میلیون	۳۱۲	۴۱/۲	
	۳ میلیون و بالاتر	۱۵	۲	
	کل	۷۵۷	۱۰۰	

$p < 0/001$	۸۴/۷	۶۴۱	دارو	روش درمان
	۶/۹	۵۲	انسولین	
	۸/۵	۶۴	دارو و انسولین	
	۱۰۰	۷۵۷	کل	
$p < 0/001$	۰/۷	۵	۱۹-۱۲	سن ابتلا
	۱/۳	۱۰	۲۹-۲۰	
	۱۰/۶	۸۰	۳۹-۳۰	
	۳۳/۴	۲۵۳	۴۹-۴۰	
	۳۳	۲۵۰	۵۹-۵۰	
	۲۱	۱۵۹	۶۰ و بالاتر	
	۱۰۰	۷۵۷	کل	
$p < 0/001$	۱۶/۸	۱۲۷	زیر ۲ سال	سابقه دیابت (سال)
	۲۲/۱	۱۶۷	۲ تا ۵ سال	
	۲۲/۱	۱۶۷	۶ تا ۹ سال	
	۱۸/۶	۱۴۱	۱۰ تا ۱۴ سال	
	۱۱	۸۳	۱۵ تا ۱۹ سال	
	۵/۶	۴۲	۲۰ تا ۲۴ سال	
	۴	۳۰	۲۵ و بیشتر	
	۱۰۰	۷۵۷	کل	

از نظر توزیع جنسیتی، ۴۲ نفر از مصرف کنندگان سیگار (در حال حاضر) مرد (۹۱/۳ درصد) و مابقی (۴ نفر، ۸/۷ درصد) زن بوده اند. همچنین از منظری دیگر ۴۲ نفر از کل مردان تحت بررسی (۱۹/۱ درصد) و ۴ نفر از کل زنان (۰/۷ درصد) در حال حاضر سیگار مصرف می نمایند.

نتایج این بررسی نشان می دهد که ۵۹ نفر از کل بیماران دیابتی تحت بررسی (۷/۸ درصد) سابقه مصرف سیگار را در طی عمر خود داشته اند که از این تعداد ۴۶ نفر (۶/۱ درصد) آن ها در حال حاضر نیز مبادرت به مصرف سیگار نموده و در طی ۳۰ روز گذشته از آن استفاده نموده اند ($p < 0/001$).

جدول ۲) ارتباط فراوانی سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی با متغیرهای دموگرافیک (آزمون پیرسون کای اسکوئر)

P-Value	سابقه سو مصرف تریاک			متغیر	
	کل n(%)	ندارد n(%)	دارد n(%)		
p < ۰/۰۰۱	۲۲۰(۲۹/۱)	۱۵۹(۲۳/۴)	۶۱(۷۹/۲)	مرد	جنس
	۵۳۷(۷۰/۹)	۵۲۱(۷۶/۶)	۱۶(۲۰/۸)	زن	
	۷۵۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۷(۱۰۰)	کل	
p < ۰/۰۰۱	۲(۰/۳)	۲(۰/۳)	۰(۰)	کمتر از ۳۰	سن
	۲۷(۳/۶)	۲۵(۳/۷)	۲(۲/۶)	۳۰-۳۹	
	۱۱۲(۱۴/۸)	۱۰۰(۱۴/۷)	۱۲(۱۵/۶)	۴۰-۴۹	
	۲۳۶(۳۱/۲)	۲۰۴(۳۰)	۳۲(۴۱/۶)	۵۰-۵۹	
	۳۸۰(۵۰/۲)	۳۴۹(۵۱/۳)	۳۱(۴۰/۳)	۶۰ و بیشتر	
	۷۵۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۷(۱۰۰)	کل	
p < ۰/۰۰۱	۱۹ (۲/۵)	۱۱(۱/۶)	۸(۱۰/۴)	مجرد	تاهل
	۶۰۲(۷۹/۵)	۵۳۷(۷۹)	۶۵(۸۴/۴)	متاهل	
	۱۲۳(۱۶/۲)	۱۱۹(۱۷/۵)	۴(۵/۲)	فوت همسر	
	۱۳(۱/۷)	۱۳(۱/۹)	۰(۰)	مطلقه	
	۷۵۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۷(۱۰۰)	کل	
p = ۰/۶۸	۲۰(۲/۶)	۱۰(۱/۵)	۱۰(۱۳)	بیکار	شغل
	۵۰۹(۶۷/۲)	۴۹۸(۷۳/۲)	۱۱(۱۴/۳)	خانه دار	

	کارمند	۲(۲/۶)	۱۴(۲/۱)	۱۶(۲/۱)
	کشاورز	۲۶(۳۳/۸)	۶۱(۹)	۸۷(۱۱/۵)
	بازنشسته	۳(۳/۹)	۴۷(۶/۹)	۵۰(۶/۶)
	آزاد	۲۰(۲۶)	۳۹(۵/۷)	۵۹(۷/۸)
	سایر	۵(۶/۵)	۱۱(۱/۶)	۱۶(۲/۱)
	کل	۷۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۵۷(۱۰۰)
p=۰/۷۲	بی سواد	۱۹(۲۴/۷)	۳۲۳(۴۷/۵)	۳۴۲(۴۵/۲)
	ابتدایی	۲۹(۳۷/۷)	۱۵۳(۲۲/۵)	۱۸۲(۲۴)
	راهنمایی	۲۵(۳۲/۵)	۱۳۱(۱۹/۳)	۱۵۶(۲۰/۶)
	متوسطه	۴(۵/۲)	۷۱(۱۰/۴)	۷۵(۹/۹)
	دانشگاهی	۰(۰)	۲(۰/۳)	۲(۰/۳)
	کل	۷۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۵۷(۱۰۰)
p<۰/۰۰۱	کم تر از ۱ میلیون	۳۶(۴۶/۸)	۳۹۴(۵۷/۹)	۴۳۰(۵۶/۸)
	۱-۳ میلیون	۳۴(۴۴/۲)	۲۷۸(۴۰/۱)	۳۱۲(۴۱/۲)
	۳ میلیون و بالاتر	۷(۹/۱)	۸(۱/۲)	۱۵(۲)
	کل	۷۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۵۷(۱۰۰)
تحصیلات	بی سواد	۱۹(۲۴/۷)	۳۲۳(۴۷/۵)	۳۴۲(۴۵/۲)
	ابتدایی	۲۹(۳۷/۷)	۱۵۳(۲۲/۵)	۱۸۲(۲۴)
	راهنمایی	۲۵(۳۲/۵)	۱۳۱(۱۹/۳)	۱۵۶(۲۰/۶)
	متوسطه	۴(۵/۲)	۷۱(۱۰/۴)	۷۵(۹/۹)
	دانشگاهی	۰(۰)	۲(۰/۳)	۲(۰/۳)
	کل	۷۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۵۷(۱۰۰)
درآمد (تومان)	کم تر از ۱ میلیون	۳۶(۴۶/۸)	۳۹۴(۵۷/۹)	۴۳۰(۵۶/۸)
	۱-۳ میلیون	۳۴(۴۴/۲)	۲۷۸(۴۰/۱)	۳۱۲(۴۱/۲)
	۳ میلیون و بالاتر	۷(۹/۱)	۸(۱/۲)	۱۵(۲)
	کل	۷۷(۱۰۰)	۶۸۰(۱۰۰)	۷۵۷(۱۰۰)

بررسی) در طی سی روز گذشته و نیز در حال حاضر
مبادرت به سوء مصرف تریاک نموده ($p < ۰/۰۰۱$).

در ۷۷ نفر از کل افراد تحت بررسی سوء مصرف تریاک در
طی عمر گزارش گردید (۱۰/۲ درصد) ($p < ۰/۰۰۱$) که
در این میان ۶۷ نفر آن ها (۸/۹ درصد کل افراد تحت

۲۴ نفر (۳۱/۲ درصد) و خوردن ۵۳ مورد (۶۸/۸ درصد) بوده است ($p < 0/001$). در بررسی حاضر مشخص گردید بین فراوانی سوء مصرف مواد با روش درمان ارتباط معنادار آماری ($p < 0/001$) وجود داشته است به طوری که ۶۳ نفر (۸۱/۸ درصد) از کل افراد دارای سابقه سوء مصرف تریاک، فقط از دارو به عنوان روش درمان استفاده نموده و ۱۱/۷ درصد (۹ نفر) از دارو به همراه انسولین و نهایتاً ۶/۵ درصد (۵ نفر) از انسولین به عنوان روش درمان دیابت استفاده نموده بودند. در خصوص سابقه مصرف مواد قبل از ابتلا به دیابت، (۵۷/۱ درصد) ۴۴ نفر از کل گروه دارای سابقه سوء مصرف (۷۷ نفر)، قبل از ابتلا به دیابت این وضعیت را دارا بوده اند ($p = 0/56$). در زمینه علل مصرف تریاک در بیماران دیابتی دارای سابقه مصرف، در ۵۲ مورد از کل این افراد، سوء مصرف به دلیل بیماری دیابتی و عوارض ناشی از آن انجام گردیده است (۶۷/۵ درصد).

بر اساس نتایج مطالعه جاری مشخص گردید که در بین ۷۷ مورد فرد دارای سابقه سوء مصرف تریاک، ۷۵ مورد (۹۷/۴ درصد) تریاک را بدون استفاده همزمان با سایر مواد مخدر و اعتیاد آور استفاده کرده است. از طرفی در ۲ مورد از افراد تحت بررسی تریاک به صورت ترکیب با مواد دیگر استفاده شده بود به طوری که در یکی تریاک به همراه الکل و در دیگری تریاک به همراه حشیش استفاده شده بود. در خصوص نحوه مصرف تریاک در این گروه، در ۶۳ نفر مصرف به شکل روزانه (۸۱/۸ درصد)، ۳ نفر هفتگی (۳/۹ درصد) و ۱ نفر (۱/۹ درصد) نیز به صورت گاهگاه بوده است. همچنین در همین افراد، بیشترین فراوانی سوء مصرف مواد در بیمارانی بوده است که مدت زمان ابتلا به دیابت در آن ها بین ۲ تا ۵ سال (۲۷ نفر، ۳۵/۱ درصد) بوده است و در این خصوص بین فراوانی سوء مصرف با سابقه ابتلا به دیابت ارتباط آماری معناداری مشاهده نگردیده بود ($p = 0/065$). روش غالب مصرف تریاک در ۷۷ بیمار دیابتی دارای سابقه سوء مصرف به شکل استنشاقی

بحث و نتیجه گیری

همچون سن، جنس، وضعیت اجتماعی، بیماری های زمینه ای، محل سکونت و غیره می تواند در میزان گرایش بیماران دیابتی نسبت به مواد مخدر نقش داشته باشند. از طرفی بررسی ها شیوع اعتیاد در جهان را ۰/۴ درصد گزارش نموده که این میزان در ایران بین ۲/۲ تا ۲/۸ درصد اعلام گردیده که بعد از کشور افغانستان رتبه دوم را دارا می باشد (۱۵). به نظر می رسد دسترسی آسان به تریاک، اعتقاد و باور در خصوص فواید سودمند آن ها و نیز استفاده خودسرانه آن باعث گردیده تا تریاک به نسبت سایر مواد مخدر بیشتر مورد مصرف بیماران قرار گیرد (۴). از نظر نویسندگان مقاله، به دلیل اینکه بیماران دیابتی حاضر در مطالعه در سنین میانسال و سالمندی بسر می برند این علل باعث شده تا بیشتر به سمت مواد مخدر سنتی از جمله تریاک از مهم ترین آن ها می باشد گرایش داشته باشند. از طرفی بر اساس مطالعات صورت گرفته

در بررسی حاضر مشخص گردید ۱۰/۲ درصد از کل بیماران دیابتی تحت بررسی در حال حاضر مبادرت به سوء مصرف تریاک نموده اند. در یک بررسی مشابه صورت گرفته که در مراجعین به کلینیک غدد درون ریز بیمارستان طالقانی در تهران انجام گردیده بود مشخص شد ۱۰/۹ درصد شرکت کنندگان سابقه مصرف تریاک را داشته اند که از این حیث تقریباً همسو با مطالعه جاری بوده است (۸). بررسی مشابه صورت گرفته در بیمارستان شریعتی کرج نیز گویای آن بوده ۱۰/۴ درصد از افراد دیابتی تحت بررسی مبادرت به مصرف تریاک نموده بودند و این مطالعه نیز از نظر فراوانی شیوه سوء مصرف در بیماران دیابتی هم سو با مطالعه ما بوده است (۱۵). بطور کلی میزان سوء مصرف مواد در بیماران دیابتی در بررسی های مختلف در کشور بین ۱۰/۴ درصد تا ۱۱/۲ درصد متغیر بوده است (۸، ۱۵، ۱۲). در این بین متغیرهایی

اساس مطالعات صورت گرفته در بیماری های مزمن برخی بیماران به دلیل کم نمودن درد ناشی از این بیماری ها، مبادرت به مصرف مواد مخدر و بخصوص تریاک می نمایند. در یک مطالعه در استان خراسان مشخص گردید که ۹/۳ درصد بیماران تحت بررسی جهت تسکین درد از مواد مخدر اپیوئیدی استفاده نموده اند (۱۷). از طرفی با توجه به عوارض و آثار نامطلوب مصرف مواد مخدر بر درمان و مقوله کنترل بیماران دیابتی، توجه ویژه به این بیماران حائز اهمیت خواهد بود (۱۰-۱۲).

محدودیت مطالعه

از محدودیت های این مطالعه می توان به این مورد اشاره نمود که مبنای تشخیص سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی بر پایه خود اظهاری بوده و تست های رایج آزمایشگاهی جهت آن استفاده نگردیده است. لذا این عامل می تواند باعث ایجاد تورش و عدم انعکاس سیمای واقعی از فراوانی موارد ابتلا را در پی داشته باشد.

در بررسی حاضر مشخص گردید ۱۰/۲ درصد از کل بیماران دیابتی تحت بررسی در حال حاضر مبادرت به سوء مصرف تریاک نموده اند که بر حسب فراوانی آن در متغیرهای مورد بررسی از قبیل گروه سنی، جنسیت، تحصیلات و غیره می توان مداخلات لازم در حیطه آموزش و نگرش را اعمال نمود.

مسائل فرهنگی و اجتماعی و نیز شرایط خاص این جنس، در این بین حائز اهمیت می باشند (۴).

در یافته های بدست آمده از مطالعه حاضر مشخص گردید سوء مصرف تریاک در مردان بیش از زنان تحت بررسی بوده است. در یک مطالعه مشابه در کرج نیز مشخص گردید که بیماران دیابتی مرد بیش از زنان مبتلا به دیابت دچار سوء مصرف مواد شده اند. بررسی ها نشان می دهد ۹۳/۱ درصد از کل موارد سوء مصرف مواد بدون در نظر گرفته نوع ماده، در مردان رخ داده است که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد (۸).

بیش از ۶۳ درصد سوء مصرف تریاک در بیماران دیابتی دارای محدوده سنی ۵۰ سال و بالاتر اتفاق افتاده است. این سنین که در واقع دهه آخر دوره میانسالی و سنین سالمندی را در بر می گیرد. در این سن به دلیل ابتلای فرد به بیماری های از قبیل بیماری های قلبی و عروقی، فشار خون، دیابت و غیره سوء مصرف مواد بخصوص تریاک افزایش می یابد. از طرفی میزان مصرف در این سنین در جوامع مختلف از یک الگوی متفاوتی برخوردار بوده به طوری که در یک بررسی در بجنورد که بر روی سالمندان انجام گردید مشخص شد از هر ۴ سالمند یک نفر تریاک مصرف می نماید که این میزان بیش از ۸ برابر آمار مصرف تریاک در سیمای کلی سالمندان کشور بوده است (۱۶). بیش از نیمی (۶۷/۵ درصد) بیماران دیابتی که در حال حاضر تریاک مصرف می نمایند صرفا به دلیل دیابت و کاهش عوارض آن مبادرت به مصرف نموده اند. بر

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر تحت حمایت و حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی گلستان با کد ۹۷۰۶۰۶۹۹ می باشد. نویسندگان مراتب سپاس خود را از شرکت کنندگان در مطالعه و نیز مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی و نیز پرسنل مرکز بهداشت شهرستان بندرگز اعلام می نمایند.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

1. Kohian H, Sohrabi MB, Zolfaghari P, et al. The prevalence and related factors of diabetic retinopathy in Shahroud. *J Knowledge Health*. 2012;7 (4):179-84. (Persian)
2. Harrison's Endocrinology, 4E / Edition 4. McGraw-Hill Professional Publishing. 2013.
3. Olfatifar M, Karami M, Hosseini S M, et al. Prevalence of Chronic Complications and Related Risk Factors of Diabetes in Patients Referred to the Diabetes Center of Hamedan Province. *Sci J Hamadan Nurs Midwifery Fac*. 2017; 25 (2):69-74.
4. Mohammadinia A, Jalilian J, Shayeste Y. Characteristics of Patients Hospitalized with drug and substance abuse in Gorgan, Iran, 2008-2015. *IJEC*. 2017; 1 (1) :69-76. (Persian)
5. Delo A. Opium abuse prevalence in Iran. UNODC. 2012 Available from: <http://C60Karaj.blogfa.com/post-1045.aspx> Accessed. 2012 .
6. Kohian H, Sohrabi MB, Zolfaghari P, et al. The prevalence and related factors of diabetic retinopathy in Shahroud]. *J Knowledge Health*. 2012;7(4):179-84. (Persian)
7. Dehghani K, Zare A, Dehghani H. Drug abuse prevalence and risk factors in students of shaheed Sadougi university of medical sciences, Yazd. *J Shaeed Sadoughi university of Medical Sciences Yazd*. 2010;73:164. (Persian)
8. Sadr S, Mahmoudinia S, Bakhtiari M. Frequency of Opium Use among Diabetic Patients and Their Attitude. *IJPBS*. 2009;3(2): 33-38 .11. (Persian)
9. Longo DL, Fauci AS, Kasper DL. Harrison's principles of internal medicine. 18th ed. U.S.A. Mc Graw Hill. 2012;2980- 2988 .
10. Ramsey SE., Anglers PA. Review: At-Risk Drinking Among Diabetic Patients. *Substance Abuse: Research and treatment*. 2009;3:15-23 .
11. Kebede Y, Abula T, Ayele B, et al. Module on substance abuse: For the Ethiopian Health Center Team .14
12. Shiri R, Hassani KF, Ansari M. Association between opium abuse and comorbidity in diabetic men. *Am J Addict*. 2006;15(6):468-72 . (Persian)
13. Naila K, Ejaz A, Shifa S, et al. Prevalence and Associated Factors of Cigarette Smoking among Type 2 Diabetes Patients in Pakistan. *International Journal of Collaborative Research on Internal Medicine & Public Health*. 2014;6(4).
14. Ali Q Blebil1, Syed A, Mohamed A. et al. Evaluation of Smoking Status among Diabetes Patients in the State of Penang, Malaysia. *Tropical Journal of Pharmaceutical Research*. 2013; 12 (3): 445-448. (Persian)
15. Fatehi R, Hashemnejad M, Mirdamadi M, et al. he Frequency of Opium Addiction and Cofactors in Diabetic Patients Referred to Karaj Shariati Hospital in 1389-90. *International Journal of Medical Toxicology and Forensic Medicine*. 2013;3(3): 75-79. (Persian)
16. Taheri tanjani P, Ghavam P, raeesi S, Sharifi F, Fakhrzadeh H, Motlagh M et al . HEALTH STATUS OF ELDERLY PEOPLE IN NORTH KHORASAN: A CROSS-SECTIONAL STUDY. *ijdd*. 2017; 16 (4) :219-230.
17. Seyed Reza Saeidian , Soraya Ashrafzadeh , Siroos Pakseresht , Mehdi saiiiah bargard . Opium Abuse among Patients with Chronic Physical Pain as a Misleading Cause in Addiction Treatment Center. *Medical Journal of MUMS*. 2010; 54(2): 83-93. (Persian)

Opium consumption epidemiological survey among patients with type 2 diabetes in a rural area in Bandar Gaz district in 2018 year.

*Ali Savarolia*¹, *Hajar Serayeloo*², *Elham Masodi*³, *Gholamali Lashkarboloki*⁴,
*Maryam Tajari*⁵, *Yaghoub Shayeste*⁶ *

1. General Physician, Health Management and Social Development Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran
2. BSc in Clinical Psychology, Health Management and Social Development Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran
3. BSc in Public Health, Health Management and Social Development Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran
4. PhD Student in Food Science and Technology, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran
5. MSc student in Demography, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran
6. MSc in Toxicology, Health Management and Social Development Research Center, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

shayeste.yaghoub@gmail.com

(Received: November 23, 2019 Accepted: January 29, 2020)

Abstract

Background and Objectives: Diabetes mellitus is one of the most common causes of disease in the world. Opium consumption is one of the most prevalent social problems in Iran. The aim of this study was the epidemiological survey of opium consumption among patients with type 2 diabetes in a rural area, Bandar Gaz district in 2018 year.

Materials and Methods: This study was a cross-sectional study conducted on all diabetic patients who were residents in rural areas of Bandar Gaz County in 2018 year. Data were obtained from patient records in a preset checklist. SPSS Software and Pearson's chi-squared test were used for data analysis.

Results: 757 diabetic patients with age 12 to 92 years old were evaluated. The frequency of smoking is currently 6.7% (n=46). The frequency of opium consumption in diabetes patients was estimated at 10.2% (n=77). Among 77 cases, 79.2% were male and 41.6% were aged 50-59 years. Opium consumption was mainly (84.4%) married, 33.8% were farmer, 37.7% were elementary education, and 46.8% were low level of income. In addition, diabetes and its complication was the main cause of substance abuse in diabetic patients (67.5%). There were significant differences between the opium consumption in diabetic patients and demographics characteristics including gender, age groups, marital status and income ($p < 0.0001$).

Conclusion: Opium was one of the most common agents of substance abuse used in diabetic patients in rural areas of Bandar Gaz district that were seen most commonly among middle-aged and married men and there is an urgent need for a prevention plan.

Keywords: diabetes, opium, frequency

